

Tres anys de coll per l'enèsim invent balcànic

Sèrbia i Montenegro és el nom del nou estat balcànic format per aquestes dues repúbliques. La pressió de la UE ha estat definitiva per posar un marge de tres anys per a noves independències a la regió, però la fórmula triada no significa una solució definitiva a tots els conflictes latents de la zona.

Es possible animar una selecció nacional de futbol al crit de "Serbia i Monte-nece-gro!"; quants jugadors de cada estat jugaran en l'onze inicial? o, per contra, la UEFA farà una excepció als seus reglaments i donarà permís per a crear dues seleccions que comparteixen estat? Aquestes preguntes trivials (o no tant, perquè els símbols ahir i avui són bàsics per entendre l'home) se les deuen fer més d'un serbi i un montenegrí, des que el passat 14 de gener aquests dos països van crear un nou estat, fruit d'una "unió d'estats" anomenat Sèrbia i Montenegro.

La pressió de la Unió Europea, doncs, ha donat fruits, i gràcies, sobretot a una fórmula que no té res de nou. L'Alt Comissionat per la Política Exterior i de Seguretat de la UE (PESEC), Javier Solana, ha fet anar amb èxit la pastanaga de la integració i l'aixeta de les subvencions, i el pal de l'aïllament, i ha aconseguit així que almenys durant tres anys, temps que ha de passar abans de poder revisar el pacte, no s'hagi de parlar més de l'independentisme montenegrí.

L'acord estableix que una comissió composta per membres dels parlaments dels dos estats i de la federació elaborarà una constitució, que després se sotmetrà a votació en aquestes tres cambres a finals de juny. Cosa que també implicarà reformes en les respectives constitucions. L'acord també preveu que als tres anys els dos estats tindran dret a iniciar "la retirada de l'estat unificat". En el cas que Montenegro ho aprofiti per independitzar-se, l'herència de Iugoslàvia, inclòs Kosovo (vegeu p. 31), passaria a Sèrbia.

El nou estat tindrà d'institucions el Parlament, el president, el Consell de Ministres i el Tribunal de Justícia. El Parlament tindrà un sistema de vots i de repartiment d'escons amb "discriminació positiva" a favor dels montenegrins, així com al Tribunal de Justícia hi haurà el mateix nombre de jutges de cada república.

Pel que fa al Consell de Ministres, serà compost pels departaments d'Exteriors, Defensa, Relacions Econòmiques Internacionals i Internes, i la protecció dels drets humans i les minories. Pel que fa a les forces armades, els soldats podran servir cadascun al seu país, i es mantindrà el Consell Suprem de Defensa, format pels tres presidents amb un sistema de funcionament per consens. També hi haurà un sistema de rotació en la representativitat a l'ONU, l'OSCE, la UE, el Consell d'Europa, les seus consulars, a més del Ministeri d'Exteriors i el de Defensa. I algunes institucions federals podran establir la seu a la capital montenegrina, Podgorica.

En l'àmbit econòmic es respecten els sistemes de cada estat, però es fan diverses recomanacions per a harmonitzar els dos mercats i amb el sistema econòmic de la UE. De fet, es mantenen les duanes internes, cosa que vol dir que es mantindrà el contraban actual de Montenegro a Sèrbia. També cada estat mantindrà la moneda que tenia fins ara, és a dir, Sèrbia el dinar i Montenegro l'euro. A Podgorica ja van abandonar el dinar el novembre del 2000 per substituir-lo pel marc alemany, i enguany han adoptat l'euro. I ara és, amb Kosovo, l'únic lloc

fora de la Unió Europea on la nova moneda europea és l'oficial.

L'acord el van signar el president de la República Federal de Iugoslàvia, Vojislav Kostunica, el viceprimer ministre federal, Miroljub Labus, el president de Montenegro, Milo Djukanovic, el primer ministre de Sèrbia, Zoran Djindjic, el primer ministre montenegrí, Filip Vujanovic, i Mr. Pesc, Javier Solana, com a testimoni.

Com passa en aquests casos tothom ha fet somriures i s'ha mostrat satisfet, o, com a mínim, convençut que aquest era l'únic camí per continuar agafats de la Unió Europea. El resultat és una mica especial dins d'Europa, com reconeixia el mateix Kostunica, que la setmana passada es mostrava convençut que el nou estat "no és una federació ni una confederació, sinó un cas especial". Els 8 milions de conciutadans serbis (sense comptar els kosovesos) és probable que li acceptin l'acord amb facilitat, molt més preocupats pel dia a dia d'un país amb una economia devastada per la guerra. Tot i això per molts serbis l'acord dona massa veu a Montenegro, tenint en compte que són 650.000 habitants. L'historiador serbi Aleksa Djilas, deia la setmana passada a la BBC que la nova relació "és com intentar federar amb èxit Alemanya i Luxemburg i alhora donar

als dos països un estatus polític equivalent dins la federació".

Aquests tres anys, doncs, veurem com s'accepta aquesta correlació de forces dins del nou estat. De moment pels serbis s'ha salvat l'obstacle primordial, que era el referèndum d'autodeterminació que Djukanovic havia promès.

El líder montenegrí tindrà més difícil vendre l'acord entre els seus compatriotes, ja que els grups independentistes ra-

dicals, amb els quals cogoverna a Podgorica, li retreuran que no faci el referèndum quan les eleccions de l'any passat les va guanyar amb una campanya basada en la futura independència. De fet, Djukanovic és cert que s'ha despertat independentista en els darrers temps, ja que va ser un bon col·laborador de Milosevic durant la guerra contra Croàcia, i fins i tot va visitar les tropes iugoslaves que bombardejaven Duvrobnic.

L'enterrament definitiu

Tant per a la Unió Europea com per al Govern serbi, era una qüestió de credibilitat política posar fre a l'esfondrament en cascada de les restes de Iugoslàvia. El compromís aconseguit sembla més un pal·liatiu d'aquestes necessitats que una solució prevista per perdurar. Les conseqüències immediates per als veïns són diverses. La unió entre Sèrbia i Montenegro presenta encara molts aspectes imprecisos i això, juntament amb la seva òbvia fragilitat, deixa espai per a projectes alternatius, com el de l'entitat sèrbia de Bòsnia, que continua acariciant el seu somni de reunificació nacional. La repercussió a Kosovo, en canvi, ha estat molt ambigua.

D'una banda, la resolució 1.244 del Consell de Seguretat de l'ONU deixava Kosovo explícitament sota la jurisdicció de Iugoslàvia, sense mencions a Sèrbia ni a Montenegro. La desaparició nominal del titular d'aquesta sobirania podria rebaixar les inquietuds i permetre una sortida democràtica, ja que, en comptes de l'estira-i-arroña actual, la perspectiva de la independència constituiria un al·licient per a regenerar la societat civil.

Les coses no resulten tan senzilles, sobretot perquè els koso-

vesos recelen de la predisposició internacional a favor de la naixent estructura post-iugoslava i del debilitat Govern serbi. Fa poc el Consell de Seguretat va ratificar un tractat, firmat entre Sèrbia i Macedònia després de la instauració de la UNMIK (l'administració internacional a Kosovo), i al marge d'aquesta, pel qual es feia efectiva una generosa cessió a la veïna Macedònia de part del territori fronterer de Kosovo. El cinisme d'aquest gest i la seva legitimació, malgrat una opinió inicialment negativa de la UNMIK, han disparat la desconfiança. L'eventual aval de la transferència de les competències derivades de la resolució 1.244 a Sèrbia, recollida en l'acord fundacional de la unió, llançaria llenya al foc de la paranoia kosovesa. Perquè la distinció entre una hipotètica federació, encara molt indefinida, i l'associació directa amb qui fins fa poc havia estat agressor (quan no submissió en forma d'"autonomia substancial") té un enorme pes en la consciència d'una població que viu envoltada de fosses comunes.

Gani Jakupi,
periodista kosovès

“Podria ser que fos Sèrbia qui s'independitzés de Montenegro”

Igor Marojevic (1968) és nascut a Vrbas, a Sèrbia, però s'ha criat a Montenegro, d'on és la seva família. Com a escriptor i periodista ha treballat als dos estats, va treballar en una revista independentista montenegrina i va patir la ira violenta d'uns extremistes proserbis i el menyspreu de la policia, aleshores controlada des de Belgrad. Per contra, a Belgrad s'ha sentit molt ben acollit pels cercles serbis independents. De tota manera, assegura que “no es pot ser independent a Sèrbia i Montenegro, has d'escollir un bàndol”. Des de 1996 viu a Barcelona, on estudia en el programa de doctorat en teoria de la literatura i literatura comparada, a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Actualment treballa en una novel·la sobre els conflictes polítics entre Sèrbia i Montenegro des de principis del segle XX fins avui, i per la qual ha rebut una beca de Sèrbia i de Suïssa.

— Vostè què és, serbi o montenegrí?

—No ho sé, jo sóc escriptor serbi, però nacionalment no sé què dir. Crec que sóc montenegrí, més que serbi. Però no s'exclouen. És complicat. Aquestes categories s'han devastat amb la política, per això evito pronunciar-m'hi.

—Què li sembla l'acord?

—Tots els polítics principals de Iugoslàvia han perdut amb aquest nou país. Una cosa que m'agrada és que la gent tindrà tres anys per a arreglar les seves coses. Per exemple, hi ha molts montenegrins a Belgrad que tenen nacionalitat montenegrina i ara tenen temps per saber si es queden a Belgrad com a minoria o proven de tenir nacionalitat sèrbia. Però per primer cop als Balcans s'ha pensat en la gent, i no hi haurà sang. Tenint en compte el que ha passat als Balcans, això és un gran progrés. En el context dels Balcans no es pot fer més. A més, està clar que per la UE és més barat un país que no dos. Aquest acord és com una infusió, i en aquests tres anys veurem què passa.

—Qui n'ha sortit perdent?

—Els unionistes serbis de Montenegro. Els independentistes de Montenegro no han perdut molt.

—Què pot passar d'aquí a tres anys?

—Hi ha dues opcions. La primera, la debilitació de les fronteres dels països de l'ex-Iugoslàvia, com Croàcia i Eslovènia, ja que a poc a poc es forma un mercat comú i en aquest sentit es perdrà la voluntat dels montenegrins de separar-se. L'altra possibilitat és que la qüestió de la independència no perdi importància i podrien arribar a ser el 60% els favorables a separar-se, perquè els musulmans i albanesos, un 30% dels electors, tenen més natalitat que els serbis. I en segon lloc, els polítics proserbis de Montenegro no ofereixen cap argumentació posada al dia que ex-

pliqui la necessitat de viure amb Sèrbia. El seu discurs és mític i antiquat, cosa que rebutgen els joves urbans, que són un sector molt important. Això els aniria molt bé als polítics independentistes, que tenen un discurs molt centrat en el mercat però que també mesclen, molt inconsistentment, amb el discurs mític.

—Podria ser que fos Sèrbia qui s'independitzés?

—Sí, és possible perquè els serbis joves no s'interessen massa per la política i no entenen per què es fa tan de soroll per Montenegro. I la gent que pensen això cada cop són més, sobretot a les ciutats. Tot és possible als Balcans.

—Qui té més problemes per vendre aquest acord, Djukanovic a Montenegro o Kostunica a Sèrbia?

—Djukanovic, perquè els independentistes que governen amb ell ja deien fa temps que no era un veritable independentista.

—Per què hi ha aquest sentiment independentista a Montenegro, l'única de

les exrepúbliques que no ha patit violència en el seu territori en les darreres dècades?

—Entre altres raons, hi ha una mala experiència històrica. Sèrbia estava amb els triomfadors de la I Guerra Mundial, per això la seva policia podia arreglar les coses a Montenegro de manera violenta. Però també és cert que els serbis es van enfadar amb Montenegro després de la II Guerra Mundial perquè es van enfrontar. A més, hi ha molts escriptors i polítics montenegrins independentistes que professionalment han fracassat a Belgrad. I també hi ha gent que senzillament no tenen experiència de viure en una gran ciutat ni hi tenen cap interès. Ja estan bé on estan, encara que no tinguin les infraestructures i la força cultural de Sèrbia.

—Què pot passar amb Kosovo ara?

—Ara seria molt perillós separar-lo de Sèrbia, però més endavant crec que obtindran la independència.

—Amb Milosevic al tribunal, s'han acabat les aspiracions de la “Gran Sèrbia”?

—No, hi ha una minoria que no s'ha curat del nacionalisme. Però tampoc s'han curat del tot a Bòsnia Hercegovina o a Croàcia. El nacionalisme encara és un gran problema a Sèrbia. El problema és que hi ha gent primitiva, que no és flexible amb les minories. I d'això no se'n parla. Hi ha cert racisme amagat dels serbis contra montenegrins

—Qui hi ha guanyat?

—Javier Solana.

Igor Marojevic creu que en als Balcans no es podia fer més que aquest acord.

També s'ha de dir que recentment ha demanat perdó per aquell bombardeig.

Djukanovic va canviar d'aliats en el moment oportú i fins i tot va representar un paper molt important ajudant els líders de l'oposició a Milosevic, tal i com li recomanava la UE. Ell esperava que això donés fruits la tardor passada, ja sense Milosevic al poder, quan es van obrir les negociacions per definir una nova formulació de Iugoslàvia. Aleshores Djukanovic demanava dos estats independents dins d'una mateixa unió formal, amb un mercat comú, una moneda comuna, cooperació en defensa i política exterior i representació internacional per tots dos. Aquelles negociacions es van trencar al novembre i va ser aleshores quan Djukanovic va trepitjar a fons l'accelerador del referèndum.

Amb el nou acord Djukanovic sembla que n'és el perdedor perquè ha de posposar el referèndum i perquè s'ha quedat sense el tan anhelat escó particular a la seu de l'ONU. Però en canvi, ha aconseguit més del que demanava al novembre,

començant per les monedes, mercats i duanes diferenciades, així com no només "cooperació" sinó dret de veto en molts dels aspectes cabdals que defineixen un estat.

Independència dins la UE. Si l'acord tira endavant i no es paralitza en cap dels tres parlaments, d'aquí a tres anys podria ser que la cosa continués igual. Però també hi ha qui opina, en cercles diplomàtics i analistes de política internacional, que el nou estat és un pas més cap a la independència de Montenegro. Una mena d'acord a la txecoslovaca per a evitar una nova secessió traumàtica. Com apunta Raul Romeva, expert en els conflictes de la regió i membre de la Càtedra UNESCO de Drets Humans de la Universitat Autònoma de Barcelona, "el nou acord, a banda de ser positiu perquè elimina el nom de Iugoslàvia, és una bona oportunitat per reduir tensions". Romeva també apunta que l'acord aplega aspectes de la federació que, pensant en una futura integració europea, passa-

rien directament a les institucions de la UE i que per tant no cal separar-ho ara per després tornar-ho a ajuntar en una instància superior. A la llarga, segons Romeva, la manera com s'incorpora aquesta nova estructura a la UE, i altres casos, durà a analitzar la regionalització dins la Unió.

Qui ha sortit guanyant del procés és el diplomàtic Javier Solana, autor de l'acord. La UE temia que una nova independència a la zona podria donar ànims no només a Kosovo, també a la República Sèrbia de Bòsnia, en les seves aspiracions d'unió amb Sèrbia, o l'independentisme a la Vojvodina o entre els albanesos de Macedònia. Però tres anys de marge no vol dir donar per tancats els conflictes a la regió. És tan sols l'enèsima modificació del que van crear les potències vencedores de la Primera Guerra Mundial. Aquest cop la novetat és que d'entrada s'hi ha posat la data de caducitat.

Oriol Cortacans

Premis Literaris de la XIII Nit de Sant Jordi. Perpinyà

30 d'abril de 2002

Capella de Sant Domènec
Perpinyà

Premi de periodisme escrit

EL TEMPS

Dotat amb 410 €

Bases:

- Podran presentar-se a aquest premi reportatges inèdits, redactats en llengua catalana i sobre temes que tractin de Catalunya Nord. Els articles periodístics d'altres gèneres o formats (entrevista, etc.) no podran optar al premi EL TEMPS.
- L'extensió de les obres presentades no haurà de ser inferior als 4 fulls sencers, ni superior als 7 fulls i mig, a raó d'uns 1.800 caràcters per full. Els originals hauran de ser presentats per triplicat, amb paper de format A4, escrits per una sola cara. També es podran presentar en suport informàtic (disquet d'1,44 MB), o bé a través de correu electrònic, en format Microsoft Word i respectant igualment les dimensions esmentades.
- Els textos s'hauran de presentar sense cap firma. Les referències que permetin d'identificar l'autor o autora (nom, cognom, adreça i telèfon) hauran d'anar separades, però adjuntes a l'obra, dins d'un sobre tancat que únicament farà esment, en la part exterior, del títol de l'obra. En cas de presentar l'obra en disquet o correu electrònic, les referències sobre l'autor o autora hauran d'anar en un document a part, anomenat "Autor", inclosos en el mateix disquet o en el mateix missatge.
- Les obres hauran d'arribar necessàriament abans del 15 d'abril del 2002 a Pere Codonyan (32, carrer Pierre Semard. 66270 El Soler), o a l'adreça electrònica d'EL TEMPS, eltemps@eltemps.com.
- El jurat del premi estarà format per les següents persones: Eliseu Climent, Miquel Calvet i Miquel Payeras. Secretari del jurat, amb veu però sense vot, Pere Codonyan.
- S'anunciarà l'obra guanyadora durant el sopar anual de la Nit de Sant Jordi, el 30 d'abril de 2002 a Perpinyà, organitzat per Omnium Cultural de Catalunya Nord. L'article premiat serà publicat al setmanari EL TEMPS.

Més informació, tel. 0034 963 535 100